

UNIVERSITATEA “OVIDIUS” DIN CONSTANȚA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL DE DOCTORAT FILOLOGIE

**TEZĂ DE DOCTORAT
REZUMAT**

**Conducător de doctorat,
Prof. univ. dr. Eduard Vlad**

**Doctorand,
Daniela Ianole**

CONSTANȚA
2023

UNIVERSITATEA "OVIDIUS" DIN CONSTANȚA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL DE DOCTORAT FILOLOGIE

**CRONOTOPUL PUTERII ÎN OPERA DE FICȚIUNE A
LUI MCCARTHY ȘI A LUI MCEWAN**

**THE POWER CHRONOTOPE IN
MCCARTHY'S AND MCEWAN'S FICTION**

**Conducător de doctorat,
Prof. univ. dr. Eduard Vlad**

**Doctorand,
Daniela Ianole**

CONSTANȚA
2023

Cuprins

Introduction

Motivation	6
A brief outline of the critical reception of Cormac McCarthy's fiction.....	7
A brief outline of the critical reception of Ian McEwan's fiction.....	9
The power chronotope and the supporting theoretical framework.....	12
Survey of the subsequent chapters and their scope.....	16
Choice of corpus	18

Chapter One: Theoretical Framework

1.1. The centrality of power in literary studies and cultural studies	21
1.2. The relevance of Erik Erikson's "identity crises"	30
1.3. Power mechanisms in Identity Theory and Social Identity Theory (Turner et al. 1987)	34
1.4. The uncertainties of Bauman's "liquid identity" and the power chronotope	36
1.5. Space and Power	38
1.6. Gender, Power, Identity	41
1.7. Various identity distinctions, Bourdieu's cultural capital and power differentials	44
1.8. Some Foucauldian coordinates for the study of power relations	48

Chapter Two

Narrow Power Landscapes and the Shock-and-Awe Approach to McCarthy's and McEwan's Early Fictional Chronotopes

2.1. Setting the sights on the early work	61
2.2. Early Cormac McCarthy - Young McCarthy's darker hybrid version of a Tennessee Yoknapatawpha: <i>The Orchard Keeper</i> and <i>Child of God</i>	62
2.2.1. Ownby's orchard and McCarthy's response to the Agrarian cultural chronotope	62
2.2.2. <i>Child of God</i> 's chamber of horrors and another response to the Agrarian chronotope	69
2.3. Early Ian McEwan - Setting the sights on young Ian McEwan's shock-and-awe literary chronotope: <i>First Love, Last Rites</i> and <i>The Cement Garden</i>	75
2.3.1. Butterflies that play hard to get in desolate spaces: <i>First Love, Last Rites</i>	76

2.3.2. Challenging expressions of the authoritarian personality in <i>The Cement Garden</i>	82
---	----

Chapter Three

Extending the Perspective: McCarthy's and McEwan's Middle Work

3.1. Setting the sights on the middle work of McCarthy's and McEwan's power chronotopes	88
3.2. McCarthy's borderlands chronotope in the novels of the <i>The Border Trilogy</i>	89
3.2.1. The space and power of the Western in decline: <i>All the Pretty Horses</i>	89
3.2.2. The crossing of chronotopic borders and cultures in <i>The Crossing</i>	92
3.2.3. Closing the border chronotope: <i>Cities of the Plain</i>	98
3.3. Ian McEwan's middle work	101
3.3.1. Time, loss and power in <i>The Child in Time</i>	101
3.3.2. A geopolitical, Cold War setting for the power chronotope in <i>The Innocent</i>	112
3.3.3. <i>Black Dogs</i> : dealing with biography, the Berlin Wall and the shadows of the past	121

Chapter Four

Closing the chronotopic power circle: the last novels of the chosen corpus – McCarthy's *Blood Meridian* and *No Country for Old Men*, McEwan's *Amsterdam* and *Atonement*

4.1. Power, space, time, identity in Cormac McCarthy's <i>Blood Meridian</i> and <i>No Country for Old Men</i>	130
4.1.1. <i>Blood Meridian</i> 's marginal and liminal chronotope	130
4.1.2. Challenging the set coordinates of the historical novel	132
4.1.3. The official constructions of power, space and national identity by the doctrine of Manifest Destiny	137
4.1.4. The "unofficial" power, space, time constructions in <i>Blood Meridian</i> in relation to the generic constraints of the western and in relation to the official Destin Manifest narrative	142
4.2. Hunters across the Desert: <i>No Country of Old Men</i>	149
4.3. Closing the Chronotopic Circle: McEwan's <i>Amsterdam</i> and <i>Atonement</i>	158
4.3.1. Satire of the Power Elite: <i>Amsterdam</i>	158
4.3.2. The power of fiction to deal with "truth" and "untruth" in <i>Atonement</i>	171
Conclusions	191
Bibliography	199

Cuvinte cheie: putere, cronotop, spațiu, timp, identitate, cartografie literară

Introducere

Prezenta dizertație de doctorat își propune, prin examinarea lucrărilor semnificative ale lui Cormac McCarthy și Ian McEwan, să evalueze relevanța dezbaterilor legate de putere în „zonele limitrofe” care leagă studiile literare și studiile culturale contemporane. Cadrul teoretic adoptat recunoaște contribuțiile vocilor critice din diferitele domenii ale științelor umaniste și ale științelor sociale în examinarea reprezentărilor literare ale spațiului, timpului și identității. Pornind de la acestea, am articulat explorările făcute în această teză de doctorat prin utilizarea termenului de cronotopul puterii. Utilitatea inventării acestui termen a avut de-a face cu accentuarea relației dinamice dintre identitate, spațiu și timp în literatură, dinamica indicând aici evident centralitatea componentei puterii. Această invenție terminologică s-a bazat pe afirmații importante făcute de Mikhail Bakhtin (cronotopul), Michel Foucault (omniprezența și pluri-dimensionalitatea relațiilor de putere ca parte a ceea ce se numește aici cronotopul puterii), precum și pe legătura dintre criza de identitate și putere (Erik Erikson) și pe importanța studiilor despre spațialitate și a cartografiilor literare (Bertrand Westphal, Robert T. Tally Jr) în reprezentările cronotopului.

Pentru a sublinia dimensiunea politică a legăturilor spațiale și temporale, disertația folosește sintagma „cronotop al puterii” pentru a integra diferitele dimensiuni și configurații ale puterii, identității, locului, spațiului și timpului la diferite niveluri. Ea implică relații de putere intradiegetice și extradiegetice, individuale și de grup, identitate locală, regională, națională, loc și spațiu atât în ceea ce privește cartografia literară a textelor, cât și în privința cadrelor externe. Astfel de cadre externe pot include spațiul cultural în care textul a fost publicat și relevanța construcțiilor ulterioare de spațiu în care textul a fost primit de critici și de publicul mai larg. Cronotopul puterii explică complexitatea configurațiilor care prezintă relații de putere între și prin locuri concrete și spații mai abstracte, între și prin identități la niveluri homodiegetice, heterodiegetice și autoriale, în interiorul textului și în relație cu lumea exterioară.

Cadrul teoretic include repere precum ideile lui Foucault despre pluridirecționalitatea puterii și crearea subiectivităților, dialogismul lui Bakhtin și importanța cronotopului în literatură, teoriile lui Erik Erikson privind etapele critice ale formării și dezvoltării identității. De asemenea, în disertație se recunosc și s-a făcut referire la cercetări semnificative și la ideile fundamentale care provin din Teoria identității (Stryker 1968) și Teoria identității sociale (începând de la Tajfel 1959) aplicate diferiților actori implicați în procesele comunicării literare, atât în interiorul lumii ficționale (interacțiunea personajelor și perspectiva narativă în raport cu spațiul și timpul), cât și în afara acesteia.

Conceptul de *sine* din Teoria identității sociale este relevant pentru narator sau focalizator în textele narative, având de-a face cu modul în care apar tensiunile în procesele dinamice de categorizare a

grupurilor interne. Din Teoria identității, dintr-o perspectivă a puterii, aspecte precum importanța percepută a unei anumite identități în sinele unui personaj focalizat sau al naratorului subiectiv pot aduce clarificări asupra construcției cronotopilor literari specifici. Un interes deosebit este manifestat față de noile cercetări în studiile literare despre spațialitate și geocritică inițiate de Bertrand Westphal și Robert T. Tally Jr. Aceste cercetări elucidează procese și rezultate ale spațiului, locului, cartografierii în textele literare având relevanță pentru articularea puterii în ceea ce este denumit aici cronotopul puterii, reprezentat în operele de ficțiune precum literatura lui McCarthy și McEwan. Prezintă o semnificație deosebită, printre alte aspecte precum sublinierea puterii spațiului în interiorul cronotopului și justificarea sintagmei promovate de această disertație (*power chronotope*), faptul că în volumul său *Spaiality*, Robert T. Tally Jr explorează genul în relație cu cronotopul literar. (Tally Jr 2013: 54-58).

În timp ce ideile lui Bakhtin și viziunea lui Foucault asupra relațiilor de putere au oferit un suport pentru această investigație, punctul de plecare și focalizarea au depins în mai mare măsură de impactul unora dintre lucrările celor doi romancieri investigați în teză. Pe lângă faptul că sunt mari maeștri ai stilului, McEwan și McCarthy, încă activi, se remarcă prin cariere lungi și productive. Cei doi s-au implicat artistic și adesea foarte critic în dinamica discursului literar și cultural în contexte în continuă schimbare.

Analizând evoluția ambilor scriitori din punct de vedere cronologic, am observat în paralel atât la McEwan, cât și la McCarthy un proces de trecere de la exploatarea a ceea ce am numit în această disertație tehnici *shock and awe* și o examinare aproape clinică și detașată a violenței și a depravării, printr-o schimbare treptată, către cronotopi de putere mai complecși, uneori auto-conflictuali și contradictorii, care implică personaje remarcabile. Acest fapt a condus la determinarea de a încerca să cuprind cât mai mult din acest progres creativ paralel observat în decursul paginilor și epocilor, corpusul tezei ocupându-se astfel de o multitudine de configurații de putere, spațiu, timp și identitate. Acestea includ câteva aspecte neașteptate ale ideologiei Destinului Manifest în America secolului al XIX-lea (romanul *Blood Meridian* al lui McCarthy), declinul mitului patriarhal al cowboyului eroic și plin de resurse și al visului său de autonomie de la mijlocul secolului XX. în aceeași zonă a SUA, zonele de frontieră din Vestul mijlociu (*The Border Trilogy*), consecințe ale Războiului Rece asupra relațiilor de putere la nivel internațional și personal (*The Innocent* al lui McEwan), și aspecte ale Marii Britanii în timpul lui Thatcher și în perioada post-Thatcher, așa cum sunt reprezentate în articularele unor lucrări ale autorului britanic precum *The Child in Time* și *Amsterdam*, pentru a menționa doar câteva dintre chestiunile majore.

Există expresii memorabile de spațialitate și temporalitate în textele ambilor romancieri, recunoscuți ca scriitori foarte importanți care se află la întâlnirea dintre cele două milenii, o recunoaștere care pare să susțină atât dimensiunea spațială, cât și pe cea politică a operei lor, iar Bertrand Westphal,

Robert T. Tally Jr., Adam Barrows, Yi-Fu Tuan și alții teoreticieni importanți reprezintă voci autoritare în conturarea spațiului teoretic al prezentei disertații doctorale. Alegerea corpusului literar în raport cu cadrul teoretic care îl însoțește reprezintă și o chestiune de putere care se exercită asupra coexistenței celor două seturi de texte selectate în cadrul acestei disertații, demers care, la rândul lui, a depins în mare măsură de relevanța textelor care au fundamentat cadrul teoretic, precum și de examinarea și evaluarea operei celor doi autori.

Primul capitol urmărește cadrul teoretic în care se realizează examinarea actuală a configurației cronotopilor de putere identificați și articulați în lucrările celor doi autori. Punctul de plecare este definirea importanței dezbaterilor legate de putere în studiile literare și studiile culturale contemporane. Foucault și Bakhtin, în primul rând, sunt punctele centrale de referință în conceptualizarea cronotopului puterii, cel din urmă punând accent pe centralitatea relației dinamice dintre spațiu și timp în literatură.

Ilustrând contradicțiile inevitabile și diferențele ideologice din domeniul studiilor culturale, s-a acordat atenție opiniilor divergente despre putere exprimate de Michel Foucault și Stuart Hall. Primul insistă pe omniprezența și multidirecționalitatea puterii, cel din urmă pe o distincție mai clară între puterea hegemonică și rezistența la ea în ceea ce privește relația dintre opresor, deținătorul puterii, și cel oprimat. Având în vedere complexitatea textului literar și varietatea relațiilor schimbătoare care îl modelează din interiorul și din afara lui, s-a acordat preferință viziunii lui Foucault despre fluiditatea și multidirecționalitatea puterii în articularea cronotopului puterii.

S-a acordat atenție modului în care evoluții semnificative pot fi detectate nu numai în text, ci și în cadrul general al activității autorului în decursul anilor. Acest lucru are legătură cu identificarea a trei etape distincte, dar interconectate în cariera lui Cormac McCarthy și cea a lui Ian McEwan. În articularea cronotopilor puterii, ideile sociologului Erving Goffman, susținute de teoreticieni precum James C. Scott, au dat un contur mai clar relațiilor de putere definite anterior de Foucault și Hall, introducând în contextul rezistenței în relațiile de putere hegemonice transcrierile ascunse (Scott) și perspectiva dramaturgică de a juca rolul de putere deja atribuit cuiva (Goffman), cu un grad de acțiune și performanță idiosincratică în cadrul cronotopului general pe care societatea îl oferă și îl impune.

Subliniind interdependența dintre punctele de vedere asupra puterii și identității în științele sociale și umaniste, disertația include redefinirea de acum clasică a mimesis-ului lui Erich Auerbach, care atrage atenția asupra problemelor și complicațiilor umane în reprezentări mimetice ale literaturii, cu afirmația controversată a lui Anthony Easthope că studiile literare nu sunt legate de, ci fac parte din studiile culturale în preocuparea lor de a analiza puterea și dinamica ei. De asemenea, se acordă atenție contribuției lui Roland Barthes de a vedea conotația aparent „nevinovată” ca legată de context și, prin urmare, afectată de jocurile de putere, deci instrumentală în construirea și gestionarea cronotopilor de

putere, atât în limbaj, cât și în experiența umană în general, și în literatură, subliniind „retorica imaginii”, așa cum o transmite faimosul său text marcant care poartă acest titlu.

Capitolul teoretic recunoaște, de asemenea, contribuția teoriei lui Freud despre identitate asupra dezvoltării psiho-sexuale și a teoriei dezvoltării psiho-sociale a lui Erik Erikson, în special a ideilor care au de-a face cu crizele de identitate ca etape ale formării și dezvoltării sinelui. Anumite etape, cum ar fi „cele opt vârste ale omului” ale lui Erik Erikson, au fost considerate deosebit de utile pentru examinarea cronotopului aferent personajului central. Astfel, în opera timpurie a lui Ian McEwan, etapa a cincea - identitate vs. confuzia de rol - a fost relevantă în examinarea unor personaje precum adolescenți dezechilibrați și a unui ucigaș cu tulburări mintale, în timp ce în opera lui Cormac McCarthy, etapele cinci, șase și opt au fost relevante pentru personaje prezente în toate stadiile din evoluția carierei scriitorului.

Teoria identității și teoria identității sociale au jucat, de asemenea, un rol important în formularea cadrului în care relațiile de identitate și de putere trebuie să fie tratate. Mai precis, se acordă atenție mecanismelor și importanței relative pe care indivizii din viața reală și personajele din ficțiune o atribuie rolurilor pe care le joacă și, de asemenea, activării puterii în ceea ce privește angajamentul interacțional și angajamentul afectiv.

Realizarea cronotopului puterii la cel mai larg nivel trebuie urmărită și la Zygmunt Bauman și teoria lui despre identitate în lumea contemporană, în care transformările dinamice și incertitudinile duc la ideea unei „modernități lichide”, generale. Acest lucru va fi deosebit de util în secțiunile de mijloc și ulterioare ale corpusului din ficțiunea lui Ian McEwan, în care coordonatele naționale și apoi internaționale, globale, devin dimensiuni importante în articularea cronotopilor de putere mai amplii (*The Child in Time*, *The Innocent* și *Black Dogs*).

Distincția lui Henri Lefebvre între spațiul abstract și spațiul social atrage, de asemenea, atenția asupra faptului că acesta din urmă, spațiul social, rezultă din interacțiunea umană și este supus unor procese de putere conflictuale. Spațiul este organizat în funcție de cerințele de putere definite ale actorilor implicați în aceste procese. Urmărind observațiile lui Lefebvre, „trialectica spațialității” a lui Edward Soja se referă la procesele care duc la formarea spațiilor și la diferitele atitudini față de aceste spații care fac parte din interacțiunea dinamică. Spațiul este legat cu siguranță de putere și, prin implicarea umană pe care o presupune, de identitatea umană.

Discuția despre gen, putere, identitate este subliniată deja în mod evident în debaterile culturale contemporane: genul este o dimensiune centrală implicată în managementul și circulația puterii. Contribuțiile mai multor teoreticieni feministi de frunte trebuie să fie luate în considerare în definirea relațiilor de putere, care în prezent se îndepărtează de la distincții mai simple către unele mai problematice. Complicațiile de gen sunt mai relevante în opera lui Ian McEwan și mai puțin în cea a lui

Cormac McCarthy, ale cărui Western-uri și anti-Western-uri sunt animate în principal de bărbați dezechilibrați care produc dezechilibru și în jurul lor.

Termenii de clasă, putere și cultură și conceptul lui Bourdieu de capital cultural în *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste* sunt, de asemenea, considerate în capitolul teoretic ca fiind legate de aspecte cheie în procesele de definire a identității, clasei și puterii. Ideile sale în studiile culturale prezintă importanță mai mult din perspectiva unui punct de dezbateră, deoarece ideile lui Foucault despre putere văzută nu ca un capital social, ci ca o vastă rețea de relații pluridirecționale, oferă un cadru alternativ și mai productiv pentru explorările culturii și puterii în general și a cronotopilor specifici în special.

Capitolul 2 al disertației, prin însuși titlul său, anunță la ce se referă: *Narrow Power Landscapes and the Shock-and-Awe Approach to McCarthy's and McEwan's Early Fiction*. Romanele *The Orchard Keeper* și *Child of God* ale lui McCarthy, precum și colecția de povestiri *First Love, Last Rites* și romanul *The Cement Garden* ale lui McEwan, par să urmeze o retorică de șoc și uimire în articularea cronotopilor puterii care aparent evidențiază violența gratuită, ce este explicată atât prin fracturile ideologice, cât și prin crizele interne de identitate ale adolescenților din centrul celor patru volume din perioada de început a lui McCarthy și a lui McEwan.

Prima parte a capitolului a explorat ceea ce s-a descoperit în această teză de doctorat a fi o versiune hibridă a unui cronotop faulknerian, văzută ca răspuns literar atât la Yoknapatawpha lui Faulkner, cât și la ideologia Agrarienilor din sud în perioada interbelică, perioadă la care face referire McCarthy în romanul *The Orchard Keeper*. Cealaltă abordare provocatoare de șoc și uimire, întreprinsă de Ian McEwan în ficțiunea sa timpurie a fost examinată pornind de la detașarea elegantă și morbiditatea stilată pe care criticii le-au remarcat inițial până la stabilirea aspectelor care anunță un cronotop de putere mai larg, aspecte care se regăsesc deja aici în formă perceptibilă. S-a arătat că textele prezintă indicii ale unei lumi mai cuprinzătoare decât contextul claustrofob, îngust pe care aparent se concentrează în povestirile din *First Love, Last Rites*.

The Orchard Keeper a lui McCarthy are multe în comun în ceea ce privește retorica generală cu ficțiunea timpurie a lui McEwan, în special colecția *First Love, Last Rites* și romanul *The Cement Garden*. Acest lucru a condus la includerea acestor texte scrise de McEwan și McCarthy în această secțiune a disertației. Ambii autori par să pregătească terenul pentru jocuri de putere mai cuprinzătoare în lucrările lor ulterioare, concentrându-se inițial pe peisaje fictive mai restrânse, în care violența extremă este menită să atragă atenția prin abordarea tehnicilor de *shock and awe*.

Atât ficțiunea timpurie a lui McEwan, cu violența sa aproape gratuită, cât și primele romane ale lui McCarthy pot fi discutate în termenii viziunii globale, apocaliptice asupra puterii războiului distructiv

în anii care au urmat crizei rachetelor cubaneze de la începutul anilor 1960 și a posibilității sale de a aduce anihilarea totală a omenirii. Răspunsurile lor specifice la ideologiile predominante sunt atât similare, cât și divergente, după cum vede în cuprinsul tezei. În ceea ce privește reprezentarea artistică a spațiilor șocante și înfricoșare și a personajelor ciudate stabilite în aceste spații aparent înăbușitoare, există, de asemenea, similarități și diferențe, completând dinamica naturală a viziunilor de asemănare și diferențiere asupra anumitor cronotopi.

Romanele timpurii ale lui McCarthy au fost plasate în Tennessee-ul natal, așa că împart un spațiu definit. Acestea dramatizează, într-un mod aproape hiperbolic, șocant și înfricoșător, frământarea personajelor centrale aflate la vârsta adolescenței, care suferă de probleme grave de identitate. Aceasta se petrece pe fondul conflictelor la fel de puternice și tumultuoase dintre o comunitate rurală izolată și modul ei de viață și apariția consecințelor negative ale lumii moderne. În plus, au existat insinuări ale unei confruntări ideologice între o viziune mai dură asupra Sudului și viziunea mai blândă, Agrariană, a unei versiuni idealizate a aceluiași Sud, dar conceput diferit.

Sfera de acțiune în ficțiunea de început a lui Ian McEwan a fost, de asemenea, în mod deliberat restrânsă, permițându-i autorului să exploreze psihicurile tulburate ale personajelor principale tinere, de aceeași vârstă cu cele ale lui McCarthy. Cele mai multe dintre dezechilibrele de putere au fost localizate fie în interiorul, fie în sfera foarte restrânsă a sinelui acestor personaje, mai exact în cea de-a cincea etapă de dezvoltare psihosocială a lui Erik Erikson, identitatea unui adolescent versus confuzia de rol. Confuzia personajelor adolescente din primele lucrări ale ambilor autori a produs reevaluări teribile și oribile de identitate în parcursul narativ.

Capitolul 3, Extending the Perspective: McCarthy's and McEwan's Middle Work, investighează dezvoltarea procesului deja examinat în volumele anterioare ale celor doi autori. În ceea ce privește opera lui Cormac McCarthy, a fost identificată o schimbare semnificativă în configurația cronotopului de putere. Se remarcă o tranziție spațială și culturală de la spațiile parohiale, înguste ale cartografiei apalachiene din *The Orchard Keeper* și *Child of God* către spațiile mai vaste ale granițelor dintre Texas și Mexic în *The Border Trilogy*. În ceea ce a fost numit aici „opera de mijloc” a corpusului examinat, romanele lui Cormac McCarthy din *The Border Trilogy* sunt la fel de ușor de trasat în ceea ce privește geografia pe care o cartografiază. Ele urmează cumva traseul Gloriei Anzaldua din *Borderlands La Frontera: The New Mestiza* (1987), care se ocupă de traversări și schimburi între Mexic și Texas într-un moment în care frontiera este încă fluidă, violentă, dar nu la fel de apocaliptică ca în romanele „borderland” plasate la mijlocul secolului al XIX-lea (*Blood Meridian*) și la sfârșitul secolului XX (*No Country for Old Men*). Anzaldua vede zona ca pe o rană deschisă: “The U.S. - Mexican border *es una herida abierta* where the Third World grates against the first and bleeds” (Anzaldua 3). Spre deosebire de

direcția și traversărilor lui Anzaldúa în cartografia ei culturală, personajele centrale ale lui McCarthy, odată ce și-au pierdut statutul la nord de graniță, merg spre sud pentru a-și păstra „conștiința de cowboy”, cu rezultate în general slabe într-o lume în care vechile valori tradiționale sunt în decădere. Pentru ei, rana deschisă se află la nord de graniță, iar trecerea în Mexic este văzută ca oferind noi oportunități și soluții pentru situațiile critice în care se află.

În ceea ce privește romanele din perioada de mijloc a carierei lui Ian McEwan, *The Child in Time*, *The Innocent*, *Black Dogs*, acestea par să exploreze, spre deosebire de perversitatea și depravarea protagoniștilor adolescenți anteriori, posibilitatea personajelor de a-și păstra inocența la vârste mai mature. Consecințele sunt comparabile cu încercarea personajelor lui McCarthy de a-și păstra stima de sine și statutul de cowboy pierdut în Texasul lor natal. Pe lângă explorarea aspectelor neașteptate ale inocenței într-o lume prea cinică, romanele lui McEwan *The Innocent* și *Black Dogs* extind, mai mult decât *The Child in Time*, sfera cronotopilor lor pentru a acoperi destinele protagoniștilor în contextul istoric mai vast al Războiului Rece și al fantomelor trecutului provenind din surse ideologice chiar mai vechi. Totuși, cronotopul puterii văzut ca un cronotop politic distinct face deja progrese în *The Child in Time*, prefigurând dezvoltări și mai clare ale acestuia ce apar într-unul dintre romanele asociate cu ultima secțiune a corpusului, *Amsterdam*. Astfel, *The Child in Time*, deși cel mai vechi text din secțiunea din mijloc a corpusului, este probabil cea mai evidentă legătură cu evoluțiile cronotopice foarte cuprinzătoare din *Amsterdam* și *Atonement*, dar și dincolo de volumele selectate pentru examinarea acestei disertații, precum romanul *Saturday*.

Examinarea acestor romane a relevat articularea unui tip specific de conștiință de frontieră aflată în criză și o evidențiere a reprezentărilor în declin despre pierdere, legate de cronotopul Western-ului la mijlocul secolului al XX-lea, în special în ultimul volum al trilogiei lui McCarthy, *Cities of the Plain*. În opera de mijloc a lui Ian McEwan, explorarea cronotopului puterii a scos la iveală imagini ale pierderii și asocierea lor cu modele cartografice mai extinse, mergând de la nivel individual la nivel național, al doilea dintre cele două romane arătând o extindere și mai semnificativă a domeniului fictiv. Astfel, în *The Innocent*, soarta indivizilor reprezentați ca personaje principale este înglobată într-o rețea geopolitică mai vastă. Acest lucru se întâmplă într-un moment critic în desfășurarea Războiului Rece, cu “inocentul” britanic înconjurat de problematicul cuplu german divorțat și de prietenul său american, Bob Glass.

Capitolul 4 include explorarea a ceea ce s-a numit “the closure of the chronotopic power circle” a celor două secțiuni ale corpusului și investighează lucrările văzute drept cele mai remarcabile două romane ale fiecăruia dintre cei doi autori, *Blood Meridian* și *No Country for Old Men* de Cormac McCarthy și *Amsterdam* și *Atonement* de Ian McEwan. S-a dovedit că această închidere a presupus marcarea granițelor în care sunt circumscriși cronotopii de putere, dar și un pas în plus către lărgirea,

expansiunea sferei lor, într-o conversație generală între lumile interioare și exterioare pe care le facilitează.

Prima secțiune a capitolului a examinat modul în care convențiile romanului istoric și articulațiile cronotopului național susținute ideologic de doctrina Destinului Manifest sunt contestate în *Blood Meridian* și modurile în care sunt tratate topografia literară și valorile și personajele asociate acesteia în *No Country for Old Men*. Dialogul explicit cu ideologiile puternice ale Americii atât în secolul al XIX-lea, când este plasat romanul, cât și la sfârșitul secolului al XX-lea în care este scris și publicat, conduce la dimensiuni complexe și cuprinzătoare ale componentei de putere predominante în cronotopul general. Romanul lui McCarthy, *Blood Meridian*, la fel ca *Atonement* al lui McEwan, a dobândit o importanță deosebită în structura acestei disertații, justificând astfel și numărul de sub-subcapitole dedicate acestuia. În mod ironic, s-a dovedit că ceea ce se numește aici cronotopul marginal, liminal al romanului, arată tensiunea dintre poziția sa nerecunoscută în istoria oficială, mainstream americană, așa cum este înregistrată în secolul al XIX-lea, și intensitatea extremă și teribilă care își asumă centralitatea în cartografia literară, articulată în interiorul romanului. Contrastul și confruntarea dintre cele două trebuie văzute ca având o semnificație culturală în reevaluarea atât a percepțiilor asupra convențiilor Western-ului ca gen tipic american, cât și a trecutului „vinovat” al Americii, mult timp ascuns sub faldurile steagului doctrinei Destin Manifest. „Însângerarea” construcției cronotopice complexe este văzută atât ca descriind o lume fictivă remarcabilă, cât și ca o ciocnire între aceasta și unele percepții ale trecutului Americii, cu ecouri în prezent și trecutul recent (în momentul în care scria McCarthy, ecourile a războiului din Vietnam erau încă vii). Începutul romanului încurajează cititorul să se aștepte la un fel de Bildungsroman în stil Western într-un scenariu al Destinului Manifest despre „the kid”, primul dintre cele două personaje centrale, care pare să se fi născut sub o influență divină a stelelor. Romanul se dovedește ulterior a cuprinde în structura sa complicată despre putere reevaluări ale istoriei și ideologiei, punând în același timp întrebări incomode despre progres și civilizație în două etape distincte ale evoluției identității Americii.

În *No Country for Old Men*, modelul cartografic și ceea ce pare a fi în cele din urmă personajul central, șeriful Ed Tom Bell, creează constrângerile spațiale și generice în care narațiunea îi invită pe cititori să se implice. Sunt din nou invocate convențiile Western-ului. *Blood Meridian* a fost văzut, de asemenea, parțial în relație cu Western-ul, probabil ca un anti-Western, pentru a pune capăt genului o dată pentru totdeauna. *No Country for Old Men* pornește de la constrângerile cronotopice ale Western-ului – un șerif îmbătrânit care își exercită îndatoririle într-un mic oraș din Texas într-o cultură de ansamblu în schimbare, dar în cele din urmă transcende coordonatele tangibile stabilite inițial. Îndepărtându-se de Western, narațiunea se desfășoară cu elemente de ficțiune polițistă, adăugând acțiunea violentă și notele de teroare și groază ale thrillerului. Spre deosebire de romanele anterioare ale lui McCarthy, așa cum

sugerează și titlul, nu există un personaj central adolescent, trio-ul din nucleul romanului prezentând ca personajul cel mai memorabil un criminal în serie cinic, diabolic, care amintește cumva de judecătorul Holden din *Blood Meridian*, dar într-un joc de putere mai puțin metafizic ca cel al anti-Western-ului. Jocul de putere central al romanului scris în 2005 pare să înfățișeze cea mai simplă configurație a cronotopului puterii dintre toate romanele lui McCarthy de până acum. Pe de o parte, autoritatea legii și ordinii, reprezentată, în primul rând, de șeriful Ed Tom Bell, pe de altă parte, teribila putere a crimei și infraționalității, al cărei reprezentant, în afară de rețeaua mai largă a bandelor mexicane și americane de contrabandă de droguri care acționează peste graniță, este Anton Chigurh, anti-eroul principal. Această aparentă confruntare între Bine și Rău pare a fi o versiune contemporană a piesei de teatru morale medievale, cu toate complicațiile pe care un maestru consacrat al narațiunii le poate adăuga rețetei simple. Această schemă de putere morală stabilește viziunea bătrânului șerif care respectă legea și nostalgia pentru un trecut imaginat al stabilității, legii și ordinii împotriva cruzimii și furiei nihiliste a lui Chigurh și a grupului criminal care îl angajează, exprimat cel mai viu în visul final despre tatăl șerifului. În această schemă este sugerată o posibilă incursiune în mit, dar aparent lăsată în afara cronotopului general al puterii.

În *Amsterdam* de Ian McEwan, cronotopul puterii în curs de dezvoltare, a cărei configurație completă apare abia la sfârșitul narațiunii, se dovedește a ilustra o formă neașteptată a ceea ce Scott numește confruntarea dialectică dintre dominație și artele rezistenței, care este o încercare de a fuziona teoriile lui Hall și ale lui Foucault despre putere. Deznodământul arată puterea artelor rezistenței și activarea scenariilor ascunse chiar și în vârful a ceea ce C. Wright Mills numește elite ale puterii. Dacă, în general, potrivit lui Scott, neputincioșii și cei puternici își afirmă subtil măiestria, un actor foarte influent, dar inițial discret și-a dezvăluit transcrierea ascunsă doar după ce a distrus atât un reprezentant al mass-media, o figură proeminentă a lumii artistice consacrate și un politician important. În această abordare satirică foarte largă a instituției britanice, cronotopul puterii are legătură cu rezonanța unui nume de loc – Amsterdam – într-un context specific. În acest context se prezintă legalitatea administrării eutanasiei într-un anumit loc din Europa la un moment dat. Prin intermediul lui George Lane, actorul la fel de dubios, dar discret al elitei puterii, Ian McEwan „adoarme” figuri proeminente ale elitei puterii din vremea lui pentru egoismul, lăcomia și amoralitatea lor. În acest roman, extinderea sferei de aplicare a cronotopului puterii a fost prezentată ca fiind însoțită de un demers satiric considerabil față de elita puterii în perioada post-Thatcher. La nivel de personaj, opoziția inițial foarte directă dintre personajele bune din punct de vedere ideologic și principalul răufăcător, văzut ca politician proeminent, se transformă într-o configurație de putere mai complicată a lumii ficționale reprezentate în relația sa cu Marea Britanie din anii 1980 și 1990, cu concluzii departe de a fi liniștitoare.

În *Atonement*, viziunea cronotopică a puterii este departe de a fi satirică, dar include critică socială indirectă în maniera deja stabilită în demersurile autorului. Viziunea este departe de a fi detașată, rece și cinică, ca în ficțiunea timpurie, dovedindu-se plină de compasiune. Puterea ficțiunii de a se ocupa atât de reprezentările artistice ale experienței umane, cât și de redefinirea adevărului și neadevărului sunt semne distinctive notabile ale romanului *Atonement*, un roman care merită să închidă cercul general al puterii cronotopice al prezentei teze de doctorat. Dinamica cronotopului special al puterii identifică dialogul romanului cu istoria și metaficțiunea, prezentând ordinea și dezordinea și modul în care personajele și un autor dramatizat încearcă să le facă față. Modelul de ansamblu al acestui tipar special pleacă de la stadiul inițial în care un personaj prepubescent inocent și imaginativ, cu o fascinație pentru rezolvarea misterului și a dramei, cu o puternică dorință de a restabili ordinea și sensul trece astfel de la ambiția de a-și pune în scenă propria piesă către un spectacol „în viața reală” în care ea este regizoarea și, în calitate de singur martor într-un proces rapid pentru viol, se dovedește a fi și procurorul acuzației, ruinând astfel viața a două dintre personajele centrale. Designul de ansamblu se încheie cu copilul care inițial provoacă probleme ca personaj care se transformă în presupusul autor al narațiunii, astfel aparent deținând controlul absolut al cronotopului puterii. Ea poate schimba timpul, spațiul și soarta personajelor sale, dar nu poate schimba poveștile reale ale oamenilor reali care, conform convențiilor realismului, pot fi văzuți ca în spatele lumii ficționale. Briony își asumă astfel controlul asupra narațiunii și a personajelor sale, dar nu poate schimba evoluțiile din viața reală, afirmând astfel atât puterea, cât și limitarea artei sale și a statutului ei, aparent asemănător cu al lui Dumnezeu. Se pare că greșelile lui Briony ca personaj naiv și copil nu pot fi ispășite de personajul mai în vârstă și mai înțelept devenit autor în trucul metafictional final realizat la sfârșitul textului. *Atonement* este, fără îndoială, cel mai provocator joc cu dinamismul și complexitatea cronotopului puterii din corpus investigat în această teză de doctorat.

Concluzii

La un nivel foarte general, reflecțiile finale ale lui Briony asupra puterii artei sale, sunt, de asemenea, legate de ceea ce un autor ca Ian McEwan vede ca fiind puterea relativă sau iluzia puterii pe care ficțiunea o are pentru a reflecta asupra experienței umane și pentru a-i răspunde. Este probabil să se confirme – cel puțin autorului textului de față – că selectarea unui astfel de concept este extrem de instrumentală în explorările complexității și dinamismului interacțiunii personajelor, preocupărilor tematice și constrângerilor ideologice atât în interiorul operei literare, cât și în afara acesteia, fără a lua în considerare poziții foarte simple și directe menite să clarifice „misiunea” artistului. Artiștii expun complexitatea experienței umane, mai degrabă decât să militeze direct pentru o cauză justă, deși aspectele prezentate de cronotopii puterii vor face publicul să își pună întrebări, pe lângă reacția emoțională la narațiuni

memorabile. Acest lucru se aplică, după cum s-a văzut, și ficțiunii lui Cormac McCarthy, în care aluziile la manifestări ideologice au adăugat elemente semnificative de putere narațiunilor personajelor fictive în contexte temporale, spațiale și culturale fictive, având un impact asupra audiențelor reale din spațiul, timpul și culturile reale. Diversitatea percepțiilor și interpretărilor este în mare măsură atribuită diferitelor poziții în sfera largă și diversă a lumii contemporane.

Ficțiunea, precum arta în general, a provocat limitele în care manifestarea artistică poate reprezenta experiența umană în moduri creative. În paralel cu alte evoluții semnificative, funcționarea puterii autorităților a evoluat și s-a schimbat în moduri mai mult sau mai puțin subtile, de la simplitatea puterii de constrângere brute, directe, a regimurilor autoritare din Evul Mediu, de exemplu, la moduri mai indirecte în care exercitarea puterii este mai puțin evidentă, dar mult mai eficientă, ducând adesea la interiorizarea și disciplinarea corpurilor individuale, prin practici generale.

Interpretarea unor texte literare precum cele ale lui McCarthy și McEwan, apărute întâmplător în aceeași perioadă în care ideile lui Foucault căpătau pregnanță în lumea occidentală, este deosebit de fructuoasă. În ceea ce privește configurațiile de putere, care implică în mod semnificativ spațiul, timpul și coordonatele identitare, ne putem referi la două etape aparent distincte atât în lucrarea imaginativă a lui McEwan, cât și a lui McCarthy, în care se reflectă atât evoluția artistică individuală, cât și înțelegerea din ce în ce mai largă a coordonatelor literare, sociale și politice ale lumii în care au scris de un număr considerabil de decenii până în prezent.

Bibliografie selectivă

- Anzaldua, Gloria. *Borderlands La Frontera: The New Mestiza*. San Francisco: *aunt lute books*, 1987.
- Auerbach, Erich. *Mimesis*. Princeton, NJ: Princeton University Press, 2003.
- Bakhtin, Mikhail. *The Dialogic Imagination: Four Essays*. Ed. Michael Holquist. Transl. by Caryl Emerson and Michael Holquist. Austin: University of Texas Press, 1981.
- Barthes, Roland. *Mythologies*. New York: The Noonday Press, 1972.
- Bauman, Zygmunt. *Identity: Conversations with Benedetto Vecchi*. Cambridge and Malden, MA: Polity, 2004.
- Bourdieu, Pierre. *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press. 1984.
- Easthope, Antony. *Literary into Cultural Studies*. London and New York: Routledge, 1991.
- Erikson, Erik. *Identity – Youth and Crisis*. W.W. Norton & Company, 1994.
- Foucault, Michel. *Discipline and Punish*. New York: Vintage Books, 1995.
- Foucault, Michel. “Nietzsche, Genealogy, History” in *Language, Counter-Memory, Practice. Selected*

Essays and Interviews edited by D.F. Bouchard. Ithaca: Cornell University Press. 1977.

Foucault, Michel. *The Archaeology of Knowledge*. New York: Pantheon Books, 1974.

Foucault, Michel. *The History of Sexuality, Volume I*. New York: Pantheon Books, 1978.

Hall, Stuart. *Critical Dialogues in Cultural Studies (Comedia)*. Routledge, 1996.

Hall, Stuart. *Representation*. Sage Publications, 1997.

Lefebvre, Henri. *The Production of Space*. Malden, MA and Oxford: Blackwell, 1991.

McCarthy, Cormac. *Blood Meridian*. London: Picador, 2010 [1985].

McCarthy, Cormac. *The Border Trilogy: All the Pretty Horses, The Crossing, Cities of the Plain*. London: Picador, 2018.

McCarthy, Cormac. *The Orchard Keeper*. New York: Vintage, 1993. [First edition, Random House, 1986].

McCarthy, Cormac. *Child of God*. New York: Vintage, 1993. [First edition, Random House, 1973].

McCarthy, Cormac. *No Country for Old Men*. London: Picador, 2005.

McEwan, Ian. *Black Dogs*. New York: Anchor Books, 1998 [1992]

McEwan, Ian. *The Innocent*. London: Jonathan Cape, 1990.

McEwan, Ian. *First Love, Last Rites*. London: Picador, 1991.

McEwan, Ian. *The Cement Garden*. London: Picador, 1993.

McEwan, Ian. *Amsterdam*. London: Jonathan Cape, 1998.

McEwan, Ian. *Atonement*. London: Vintage, 2005.

Scott, James C. *Domination and the Arts of Resistance*. Yale University Press, 1990.

Tally Jr., Robert T. —Introduction: The World, the Text, and the Geocritic.‖ *The Geocritical Legacies of Edward W. Said: Spatiality, Critical Humanism, and Comparative Literature*. Ed. Robert T. Tally Jr. New York: Palgrave Macmillan, 2015, pp. 1 - 16.

Tally Jr., Robert T. *Spatiality*. London and New York: Routledge, 2013.

Westphal, Bertrand. *Geocriticism: Real and Fictional Spaces*. Transl. by Robert T. Tally Jr. New York: Palgrave Macmillan, 2011.

Westphal, Bertrand. *The Plausible World*. Palgrave Macmillan, 2013.